

CRNA GORA
Petra Cetinjskog 130 Ministarstvo za ljudska
81000 Podgorica, Crna Gora
i manjinska prava
193

Adresa: Bulevar Svetog

tel: +382 20 234

fax: +382 20 234 198
www.minmanj.gov.me

Broj: 01-006-4/19-85

Podgorica, 12. april 2019. godine

SEKTORSKA ANALIZA
za utvrđivanje predloga prioriternih oblasti od javnog interesa i potrebnih sredstava
za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija
iz Budžeta Crne Gore u 2020. godini

Sektorska analiza se sačinjava na osnovu strateških i planskih dokumenata odnosno propisa u odgovarajućoj oblasti od javnog interesa uz konsultacije sa zainteresovanim nevladinim organizacijama, i predstavlja osnov za utvrđivanje prioriternih oblasti i potrebnih sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija iz državnog budžeta u narednoj godini, u skladu sa Zakonom o nevladinim organizacijama. Sektorska analiza se priprema u tekućoj za narednu kalendarsku godinu radi blagovremenog planiranja visine sredstava koja će biti opredijeljena na pozicijama ministarstava nadležnih za oblasti koje Vlada utvrdi kao prioritretne za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija. Analiza će poslužiti i za pripremu javnih konkursa za raspodjelu sredstava za finansiranje projekata i programa nevladinih organizacija u oblasti koja će biti utvrđena kao prioritretna.

1. OBLASTI OD JAVNOG INTERESA U KOJIMA SE PLANIRA FINANSIJSKA PODRŠKA ZA PROJEKTE I PROGRAME NVO

1.1. Navesti u kojim oblastima od javnog interesa (iz člana 32 Zakona o NVO) iz nadležnosti ministarstva planirate finansijsku podršku iz budžeta za projekte i programe NVO:

☐ socijalna i zdravstvena zaštita	☐ razvoj civilnog društva i volonterizma	☐ zaštita životne sredine
☐ smanjenje siromaštva	☐ evroatlantske i evropske integracije Crne Gore	☐ poljoprivreda i ruralni razvoj
☒ zaštita lica sa invaliditetom	☐ institucionalno i vaninstitucionalno obrazovanje	☐ održivi razvoj
☐ društvena briga o djeci i mladima	☐ nauka	☐ zaštita potrošača
☐ pomoć starijim licima	☐ umjetnost	☐ rodna ravnopravnost
☐ zaštita i promovisanje ljudskih i manjinskih prava	☐ kultura	☐ borba protiv korupcije i organizovanog kriminala
☐ vladavina prava	☐ tehnička kultura	☐ borba protiv bolesti zavisnosti
☐ druge oblasti od javnog interesa utvrđene posebnim zakonom (navesti koje): <hr/> <hr/>		

2. PRIORITETNI PROBLEMI I POTREBE KOJE TREBA RIJEŠITI U 2020.GODINI FINANSIRANJEM PROJEKATA I PROGRAMA NVO

2.1. Navesti prioritetne probleme u oblasti(ma) iz nadležnosti ministarstva koji se planiraju rješavati finansiranjem projekata i programa nevladinih organizacija. Opis problema obrazložiti koristeći konkretne mjerljive pokazatelje trenutnog stanja i željenog stanja odnosno rješenja, navodeći izvor u kojem su takvi podaci dostupni. Pokazatelji mogu biti informacije iz uporednih analiza, izvještaja, rezultata istraživanja, studija, i drugi dostupni statistički podaci.

Opis problema:

„Za razliku od drugih manjinskih naroda i manjinskih nacionalnih zajednica, koji su uključeni u savremene tokove crnogorskog društva, Romi i Egipćani su najugroženija i najmarginalizovanija manjinska nacionalna zajednica u Crnoj Gori. Niska ekonomska moć, nizak stepen obrazovanja, veoma mali broj zaposlenih, neadekvatni stambeni uslovi, socijalna neprihvaćenost sa reslovima etničkih stereotipija i predrasuda, specifičan način življenja i druge karakteristike, samo su neki od uzroka njihovog teškog položaja u društvu“.¹

Istraživanja pokazuju da Romi predstavljaju jednu od najviše diskriminisanih i najranjivijih grupa u Evropi. Njihov položaj je praktično u svim aspektima života gori od prosjeka većine: stopa smrtnosti djece je veća, životni vijek je kraći, prihod po glavi stanovnika niži a nezaposlenost veća, što su sve ključni pokazatelji socijalne isključenosti. Nepovoljan položaj romske zajednice u velikoj mjeri je prepoznat na međunarodnom i nacionalnom nivou, pokrenut je širok spektar inicijativa u cilju poboljšanja njihovog položaja.²

Naravno, postignut je određeni napredak u svim prioritetnim oblastima, međutim, još potpuno nedovoljan u onom obimu da bi se situacija Roma potpuno poboljšala i na terenu i u svakodnevnom životu ove manjinske zajednice.

Vlada Crne Gore je u martu 2016. godine donijela *Strategiju za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020*, čiji je opšti cilj socijalna inkluzija Roma i Egipćana kroz poboljšanje socio-ekonomskog položaja pripadnika ove populacije. Strategijom su buhvataćene sljedeće oblasti:

- obrazovanje,
- zapošljavanje,
- stanovanje,
- zdravstvena zaštita,
- pravni status,
- socijalni status i porodična zaštita (u okviru kog su definisane četiri podoblasti i to: borba protiv nasilja u

¹ Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020

² Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u CG 2016-2020

- porodici i nasilje nad ženama; prevencija i suzbijanje prosjačenja; borba protiv trgovine ljudima i sprečavanje sklapanja dječijih nedozvoljenih brakova),
- i oblast kulture, identiteta i informisanja.

Kao prioritete u 2020. godini postavljamo rješavanje problema u sljedećim oblastima:

- **Obrazovanje;**
- **Zdravstvena zaštita;**
- **Antidiskriminacija Roma/kinja i Egipćana/ki;**
- **Socijalni status i porodična zaštita;**
- **Kultura, sport, identitet i informisanje;**

OBRAZOVANJE

Crna Gora je u proteklih deset godina ostvarila napredak u oblasti inkluzivnog obrazovanja. Sve veći broj djece romske i egipćanske populacije upisuje osnovnu školu. Prema podacima Popisa stanovništva, domaćinstava i stanova iz 2011. godine, polovina od ukupnog broja djece romske i egipćanske populacije pohađa školu. Manje od jedne trećine završi osnovnu školu, dok 7% njih završi srednje obrazovanje.

Takva situacija za rezultat ima to da najveći dio Roma i Egipćana u dobi radne sposobnosti nema adekvatno obrazovanje potrebno za angažman na bolje plaćenim poslovima. Za to je od izuzetnog značaja investiranje u obrazovanje romske i egipćanske djece da bi se kasnije mogli osposobiti za uspješan pristup tržištu rada.³

Od sve djece u predškolskom uzrastu, oko 21.5% romske i egipćanske djece upisuje vrtić (dječaci 20.6% i devojčice 22.4%). Pozitivan indikator je svakako istraživački nalaz da od sve upisane dece u predškolskim ustanovama imamo veoma mali procenat onih koji napuštaju vrtić, tačnije samo 2.2% (2.8% dječaci i 1.5% devojčice). Drugim rečima, 'drop-out' romske i egipćanske djece nakon upisa u vrtić gotovo da ne postoji. To je razlog više da se insistira na većem stepenu upisa u vrtiće. Stoga, Strategijom je predviđeno da se primenom dole predloženih mjera do 2020. godine procenat upisane djece u vrtić poveća na 40% (sa sadašnjih 21.5%%).⁴

Prema podacima istraživanja koje je Ministarstvo sprovelo 2016. osnovnu školu upisuje 76% romske djece. Dakle, procenat je značajno veći nego kada je riječ o vrtićima, ali sa važnom napomenom da je osnovna škola 'obavezna'. Drugim riječima, svako četvrto dijete romske i egipćanske nacionalnosti ne upisuje osnovnu školu, iako je upis

³ Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020, str. 24

⁴ Istraživanje socijalnog položaja i socijalne inkluzije Roma i Egipćana u CG, 2016. godina

obavezan po zakonu. Sa druge strane, poseban problem jeste napuštanje osnovne škole koje je u većinskoj populaciji gotovo nepostojeće.⁵

Podaci ukazuju da preko 11% romske djece napušta školu (dječaci 9.4% i djevojčice 13.8%). To znači, da nakon 'drop-outa', od ukupnog broja romske i egipćanske djece osnovno obrazovanje završava nešto oko 68% u odnosu na ukupan broj djece tog uzrasta. Podsećanja radi, preporuke EU i NRIS-a su da ciljevi svih strategija bude usmjerene na to da sva djeca romske i egipćanske populacije završe osnovnu školu. Prema tome, osim mjera koje se moraju predvidjeti za upis u osnovnu školu, Strategijom se moraju predvidjeti i mjere smanjenja 'drop-outa'.⁶

Usljed identifikovanog visokog napuštanja osnovne škole, kao i nepotpunog obuhvata romske djece upisom u osnovne škole, razumljiv je i podatak da od sve romske dece koja su u uzrastu, njih 49% upisuje srednju školu (52% dječaka i preko 44% devojčica). Preciznije, od njih 68% koji su završili osnovnu školu, svako peto dijete i ne upiše srednju školu.⁷

Način doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema

U skladu sa planovima iz podoblasti *Obrazovanja*, doprinos nevladinih organizacija realizacijom projekata/programa u 2020. godini ogledaće se sprovođenju sljedećih mjera/ aktivnosti:

- Kampanje/edukacije roditelja i djece romske i egipćanske populacije, u cilju ukazivanja na značaj predškolskog obrazovanja;
- Kampanje/edukacije roditelja i djece romske i egipćanske populacije, u cilju ukazivanja na obavezu osnovnoškolskog obrazovanja;
- Kampanje/edukacije roditelja i djece romske i egipćanske populacije, u cilju ukazivanja na značaj srednjoškolskog obrazovanja;
- Edukacija/motivacija učenika romske i egipćanske populacije završnih razreda osnovnih škola da nastave svoje obrazovanje, odnosno upišu srednju školu;
- Edukacija/motivacija učenika romske i egipćanske populacije završnih razreda srednje škole da nastave svoje obrazovanje kroz visokoškolske obrazovne ustanove;
- Organizovanje tematskih okruglih stolova / radionica u cilju ukazivanja na značaj uključivanja romske i egipćanske populacije u obrazovni sistem.

⁵ Istrazivanje socijalnog položaja i socijalne inkluzije Roma i Egipćana u CG, 2016. godina

⁶ Istrazivanje socijalnog položaja i socijalne inkluzije Roma i Egipćana u CG, 2016. godina

⁷ Istrazivanje socijalnog položaja i socijalne inkluzije Roma i Egipćana u CG, 2016. godina

Indikator: broj sprovedenih edukacija/kampanja, broj održanih okruglih stolova/radionica.

Potrebna sredstva za oblast Obrazovanje: 110.000,00€

ZDRAVSTVENA ZAŠTITA

Analiza problema

Problem zdravstvene zaštite romske i egipćanske populacije posebno je izražen i jasno prepoznat u relevantnim preporukama EU, kao i u NRIS kriterijumima. Sve zemlje EU kao i zemlje u okruženju posebno identifikuju potrebu za značajnim unapređenjem zdravstvene zaštite Roma i Egipćana. Na osnovu istraživanja koje je Ministarstvo realizovalo u februaru 2016. godine za potrebe pisanja Strategije, kao i za potrebe monitoringa efekata implementacije strategije u narednih četiri godina, identifikovani su ključni problemi koji se tiču zdravstvene zaštite romske i egipćanske populacije. Prije svega, oko 40% uzorkom obuhvaćenih Roma i Egipćana vlastito zdravstveno stanje procenjuje kao loše ili veoma loše. U 26% romskih i egipćanskih domaćinstava živi makar jedna osoba teškog zdravstvenog stanja ili sa invaliditetom, od čega u 6% ovih domaćinstava (od tih 26%), živi više od jedne osobe teškog zdravstvenog stanja. U više od 1/3 ispitanih domaćinstava identifikovano je da je bilo smrtnog slučaja u porodici koji se desio od 2010. godine do danas. Kalkulišući očekivano trajanje života samo za ovaj period došlo se do podatka da je očekivano trajanje života pripadnika romske populacije 55. godina. Poređenja radi, očekivani životni vijek pripadnika većinskog stanovništva u Crnoj Gori je 76. godina¹³. To u orevodu znači da, kada se neko rodi kao Rom ili Egipćanin u Crnoj Gori očekivano je da će u prosjeku živjeti oko 20 godina kraće od nekog koji je u istoj zemlji rođen kao neko ko ne pripada romskoj ili egipćanskoj populaciji. Ovaj podatak je blago rečeno zabrinjavajući i ukazuje na uslove i kvalitet života romske i egipćanske populacije, a posebno na nebrigu o vlastitom zdravlju.⁸

Način doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema

U skladu sa planovima iz oblasti Zdravstvene zaštite, doprinos nevladinih organizacija ogledaće se u realizaciji sledećih mjere/ aktivnosti:

- **Organizovanje vakcinacije djece;**
- **Organizovanje preventivnih zdravstvenih pregleda;**
- **Kampanje o značaju reproduktivnog zdravlja, s naglaskom na žene Romkinje i Egipćanke ;**

⁸ Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020

- **Kampanje o infektivnim bolestima, s naglaskom na žene Romkinje i Egipćanke;**
- **Prevenција i borba protiv HIV/AIDS-a kao i prevencija i borba protiv korištenja psihoaktivnih supstanci;**
- **Organizovanje tematskih okruglih stolova/radionica u cilju ukazivanja na značaj uključivanja romske i egipćanske populacije u sistem zdravstvene zaštite.**

Indikator: broj obavljenih preventivnih pregleda i vakcinacija, broj sprovedenih kampanja, broj održanih okruglih stolova/radionica.

Potrebna sredstva za oblast Zdravstvena zaštita 110.000,00€

ANTIDISKRIMINACIJA ROMA I EGIPĆANA

Analiza problema

Opšta procjena građana Crne Gore o prisutnosti diskriminacije u našoj zemlji pokazuje da više od polovine, odnosno 54.4% građana smatra da je diskriminacija veoma ili u priličnoj mjeri prisutna, skoro trećina građana, 31.9% smatra da je diskriminacija prisutna u maloj mjeri ili je uopšte nema, dok 13.7% građana nije imao jasan stav o ovom pitanju. Upoređivanje dobijenih podataka sa onima iz 2013. godine pokazuje da je došlo do izvjesnog smanjenja stepena diskriminacije u Crnoj Gori. Na osnovu ukupnih rezultata napravljeno je rangiranje društvenih grupa prema stepenu diskriminacije, pri čemu rezultati pokazuju da su prema mišljenju građana Crne Gore najviše diskriminisani Romi. Nejednak tretman prema ispitivanim grupama je najvidljiviji kada je u pitanju posao, naročito kod Roma i osoba sa invaliditetom, sa preko 60%, kao i starijih osoba sa 48.4%, dok najmanju diskriminaciju kod zapošljavanja imaju žene, 19.8%. Građani Crne Gore generalno procjenjuju da u pogledu zdravstvene zaštite, dostupnosti obrazovanju i tretmana u sudskim procesima, nijedna marginalna grupa ne trpi značajan stepen diskriminacije, iako se može uočiti da romska populacija u takvoj vrsti procjene ipak ima najveće skorove, za razliku od ženske populacije, koja je prema procjenama crnogorskih građana u najpovoljnijem položaju od svih marginalnih grupa.⁹

Način doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema

U skladu sa planovima iz podoblasti *Sprječavanje i prevencija diskriminacije Roma i Egipćana od strane pripadnika većinskog stanovništva*, doprinos nevladinih organizacija ogledaće se u realizaciji sledećih mjere/ aktivnosti:

- **Kampanje u cilju borbe protiv diskriminacije Roma/kinje i Egipćana/ki;**

⁹ "Odnos građana prema diskriminaciji u Crnoj Gori"

- **Organizovanje tematskih okruglih stolova / radionica u cilju ukazivanja na značaj borbe protiv diskriminacije Roma/kinja i Egipćana/ki.**
- **Edukacije u cilju osnaživanja za učešće u političkom i javnom životu pripadnika romske i egipćanske populacije, sa posebnim naglaskom na žene .**

Indikator: broj realizovanih edukacija/kampanja, broj edukovanih osoba, broj održanih okruglih stolova/radionica.

Potrebna sredstva za oblast Antidiskriminacija Roma/kinja i Egipćana/ki 120.000.00€.

SOCIJALNI STATUS I PORODIČNA ZAŠTITA

Analiza problema

U Crnoj Gori je uspostavljen dobar zakonski i strateški okvir za borbu protiv nasilja nad ženama i nasilja u porodici. Statistika o slučajevima nasilja nad ženama i u porodici u Crnoj Gori se ne vodi po osnovu nacionalne pripadnosti, tako da ne postoje podaci koji se odnose isključivo na romsku i egipćansku populaciju. No, opšta je procjena zaposlenih u javnom sektoru i posebno onih koji se bave rodnom ravnopravnošću, da je problem porodičnog nasilja i nasilja nad ženama u romskim i egipćanskim porodicama veoma izražen i da je neophodno da se ovom pitanju posveti posebna pažnja.¹⁰

Drugi problem koji treba da se adresira kao posebna oblast u ovom segmentu jeste pitanje sklapanja prisilnih/nedozvoljenih (dječijih) brakova. I u ovom pogledu, nažalost, nije moguće utvrditi precizne podatke, ali se na osnovu procjene kako nadležnih organa, tako i NVO romskih i egipćanskih aktivista može reći da je broj slučajeva prisilnih brakova takav da zaslužuje posebnu pažnju.¹¹

Strategijom za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020 su u ovom dijelu definisani sljedeći ciljevi:

- Borba protiv nasilja u porodici i nasilja nad ženama;
- Prevencija i suzbijanje prosjačenja;
- Borba protiv trgovine ljudima;
- Sprečavanje prisilnih/ugovorenih brakova.

Kada je o nasilnom ponašanju riječ problem je veoma složen. On proističe iz velikog broja faktora kao što su

¹⁰ Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u CG 2016-2020

¹¹ Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u CG 2016-2020

nedostatak obrazovanja, niski materijalni status, patrijarhalni način života i legitimizacija nasilnog ponašanja usled naslijeđene kulture porodičnog života. Zbog veoma izraženih patrijarhalnih odnosa koji su dominantni u romskoj i egipćanskoj zajednici u Crnoj Gori, veliki broj Romkinja i Egipćanki suočava se sa nasiljem u porodici i ugovorenim brakovima. Rezultati istraživanja o nasilju u porodici su potvrdili da se Romkinje i Egipćanke konstantno u okviru svoje etničke zajednice suočavaju sa nasiljem (oca, brata, supruga, svestra, pa čak i svestrve). Kao najčešće razloge nasilja u porodici ispitanice obuhvaćene istraživanjem su navele: tradiciju, njih 32,4%, alkohol 18,4%, narkotike 2,2%, siromaštvo 6,5%, nizak nivo obrazovanja 1,6%. Romkinje i Egipćanke su primarnom socijalizacijom prihvatile matrice nasilničkog ponašanja prema njima kao potpuno prirodne, što se može zaključiti i iz njihovog odnosa prema nasilju. S druge strane, evidentna izolovanost od većinske populacije Romkinju i Egipćanku sprječava da izlaz iz nasilja potraži u institucijama sistema.¹²

Dječiji ugovoreni brakovi u romskoj i egipćanskoj zajednici predstavljaju veliki problem, naročito za djevojčice, što dovodi do njihove socijalne isključenosti, napuštanja škole i ostajanja bez mogućnosti spoznavanja i razvijanja svoje sposobnosti i kreiranja vlastite budućnosti, te su prisiljene prepustiti se životu koji su za njih odredili njihovi roditelji, uglavnom muški članovi koji imaju kontrolu i moć. Majke su same još uvijek nedovoljno osnažene i ohrabrene da se bore za svoja prava i prava svojih kćerki. U 21. vijeku Romkinje i Egipćanke u Crnoj Gori izložene su najgrubljim oblicima kršenja osnovnih ljudskih prava, kao što su dječiji, prisilni ugovoreni brakovi i kupovina i prodaja djevojčica.

Činjenica da su dječiji, prisilni i ugovoreni brakovi još uvijek veliki problem u romskoj i egipćanskoj zajednici, potvrđena je sledećim podacima: u 59,1% slučajeva odluku o sklapanju braka donose roditelji, u 52% ispitanice ističu da one same ne biraju ni partnera, kao ni trenutak kada će ući u brak, već da u njihovo ime to čine roditelji, šira porodica i staro vijeće, dok čak 44.2% djevojaka do samog ulaska u brak nije čak ni poznavalo svog budućeg muža. Zabrinjavajuća je činjenica da je pomenuto istraživanje potvrdilo da do navršениh 18 godina u brak ulazi čak 72.4% ispitanica (period između 12 -17. godina).¹³

Prosjačenje djece romske zajednice je učestali obrazac ponašanja kako u Crnoj Gori tako i u zemljama regiona. Komparativna praksa je pokazala da su sve dosadašnje mjere imale ograničen efekat. Dva su aspekta ovog problema. Prvo, sami roditelji ili podstiču ili odobravaju prosjačenje vlastite djece, i drugo, u određenom broju slučajeva se radi o organizovanom prosjačenju koje organizuju pojedinci u cilju sticanja vlastite dobiti.

Romi i Egipćani su posebno izloženi opasnostima da postanu žrtve trgovine ljudima, te su stoga u ovom pogledu potrebne i posebne mjere prevencije i sprječavanja trgovine. Problem je posebno složen zato što on zahtjeva saradnju na regionalnom nivou između nadležnih organa, što znači da je međudržavna saradnja, a posebno saradnja sa graničnom policijom od posebnog značaja. Nevladine organizacije bi mogle djelovati preventivno u ovom dijelu u

¹² Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u CG 2016-2020, str 74

¹³ IZVOR: NVO Centar za romske inicijative <http://crink.me/brosure/>

smislu organizovanja edukacija/kampanja o načinima zaštite od trgovine ljudima. U ovom dijelu, takođe, postoji mogućnost preventivnog djelovanja nevladinih organizacija prvenstveno kada je riječ o prosjačenju i dječijih ugovorenim/prisilnim brakovima.

Način doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema

U skladu sa planovima iz oblasti Socijalni status i Porodična zaštita, doprinos nevladinih organizacija ogledaće se u realizaciji sledećih mjere/ aktivnosti:

- **Edukacija roditelja, djece, žena, aktivistkinja romske i egipćanske populacije, službenika državne uprave o zaštiti od nasilja u porodici i maloljetničkih prisilnih/ugovorenih brakova među romskom i egipćanskom populacijom¹⁴;**
- **Organizovanje kampanja u romskim i egipćanskim naseljima o problemu nasilja nad ženama i prisilnim brakovima djevojčica romske i egipćanske populacije¹⁵;**
- **Kampanje za širu javnost u cilju ukazivanja ne probleme nasilja u porodici, dječijih/ugovorenih brakova i prosjačenja;**
- **Organizovanje tematskih okruglih stolova/radionica u cilju ukazivanja na probleme nasilja u porodici, dječijih/ugovorenih brakova i prosjačenja.**
- **Informisanje/edukacije/treninzi o zakonskim mjerama za sprječavanje sklapanja dječijeg nedozvoljenog braka;**
- **Obuka zaposlenih u relevantnim institucijama za ranu identifikaciju dječijih ugovorenih brakova;**

Indikator: broj sprovedenih edukacija/kampanja; broj sprovedenih treninga, broj organizovanih tematskih okruglih stolova/radionica

Potrebna sredstva za oblast Socijalni Status i Porodična Zaštita: 110.000,00€

¹⁴ Veza: mjera 3.10.1.26 iz Akcionog plana za Pregovaračko poglavlje 23

¹⁵ Veza: mjera 3.10.1.27 iz Akcionog plana za Pregovaračko poglavlje 23

KULTURA, SPORT, IDENTITET I INFORMISANJE

Analiza problema

Jedan od problema koji svakako zaslužuje posebnu pažnju jeste i pitanje kulture i identiteta Roma. Romska manjinska zajednica posjeduje čitav niz različitih kulturnih karakteristika koje čine njihov jedinstveni identitet. Uprkos tome, u Crnoj Gori, a isto je i u drugim zemljama, u romskoj populaciji nije dovoljno razvijena svijest o vlastitom identitetu, niti postoje organizovani mehanizmi zaštite tog identiteta. Problem je izražen i usljed činjenice da je samoidentifikacija pripadnika romske populacije najčešće definisana negativno, kao suprotnost u odnosu na većinsku populaciju. Usljed ovoga povećava se stepen diskriminacije i stigmatizacije pripadnika romske populacije. Podaci govore da je etnička distanca prema pripadnicima romske populacije veoma izražena i komparativno na mnogo višem nivou u odnosu na pripadnike bilo koje druge etničke zajednice.¹⁶

Kada je o kulturi i identitetu riječ, istraživanjem iz 2016. godine koje je realizovalo Ministarstvo za ljudska i manjinska prava utvrđeno je da se u 33% domaćinstava govori isključivo romski jezik. Gotovo 40% romske populacije nedovoljno dobro govori crnogorski jezik. Dodatno, preko 45% Roma ne čita i ne piše na crnogorskom jeziku, uz 20% onih koji čitaju i pišu, ali uz probleme. Kada je o informisanju riječ, podaci govore da nešto ispod 15% Roma jesu u stanju da identifikuju TV emisije na romskom jeziku koje se prikazuju na nacionalnom servisu. S druge strane, uprkos kampanjama koje su sprovedene u prethodnom periodu, manje od 4% Roma je u stanju da se sjeti neke reklame koja promovise prava Roma. Prema tome, nesumnjivo da je i u sferi informisanja potrebno ostvariti određeni napredak.

Sportske aktivnosti su u maloj mjeri zastupljene među pripadnicima romske i egipćanske populacije. Dijelom je to uzrokovano nedostatkom finansijskih sredstava, odnosno niskom ekonomskom moći pripadnika romske i egipćanske populacije. Podizanje svijesti romske zajednice o potrebi razvoja sporta, aktivnog bavljenja sportom i njihovo uključivanje u sportske aktivnosti u značajnoj mjeri utiča na sveobuhvatnu integraciju romske i egipćanske populacije u sve tokove crnogorskog društva.

Način doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema

U skladu sa planovima iz oblasti *Kultura, sport, identitet i informisanje*, doprinos nevladinih organizacija ogledaće se u realizaciji sledećih mjere/ aktivnosti:

¹⁶ Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u CG 2016-2020, str. 84

- Izgradnja i jačanje romske i egipćanske kulture i identiteta;
- Aktivnosti vezane za unapređenje izdavaštva i mjere usmjerene na značaj romskog jezika;
- Podizanje svijesti javnosti o problemima romske i egipćanske populacije u inkluzivnom procesu;
- Podizanje svijesti romske i egipćanske zajednice o potrebi uključivanja u sportske aktivnosti i bavljenje sportom;
- Uključivanje pripadnika/ca romske i egipćanske populacije u sportske aktivnosti i aktivno bavljenje sportom;
- Aktivnosti za očuvanje romskog folklora (tradicionalnih romskih igara);

Indikator: broj održanih manifestacija, broj izdatih knjiga/časopisa, broj prevedene literature na romski jezik.

Potrebna sredstva za oblast *Kultura, sport, identitet i informisanje*: 120.000,00€

Ciljne grupe kojoj će projekti biti namenjeni su:

- Pripadnici/e romske i egipćanske populacije u Crnoj Gori
- Službenici/e državnih instiucija, lokalnih samouprava
- Zaposleni u zdravstvenim ustanovama
- Zaposleni u obrazovnim ustanovama
- Predstavnici/e civilnog sektora,
- Akteri/ke u implementaciji Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020
- Akteri/ke za pisanje i implementaciju Lokalnih akcionih planova za inkluziju Roma i Egipćana
- Građani/ke u Crnoj Gori
- Mediji

Prednost će imati projekti koji će biti usklađeni sa mjerama iz Strategije za socijalnu inkluzije Roma i Egipćana 2016-2020, Lokalnim Akcionim planovima za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana, mjerama iz Pregovaračkog poglavlja 23, Preporukama sa seminara „Inkluzivno društvo: „Unapređenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori““ iz 2018. godine, kako bi se iste ispunile.

Projekti u cilju realizacije kvalitetnih aktivnosti mogu biti i partnerski.

Podaci (analize, studije, statistički izvještaji, itd.) koji pojašnjavaju navedeni problem	Izvor(i) podataka
<ol style="list-style-type: none"> 1. Izvještaji o sprovođenju Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016 – 2020 za 2016, 2017. i 2018. godinu; 2. Istraživanje „Socijalni položaj i socijalna inkluzija Roma i Egipćana u Crnoj Gori“, 2016. godina; 3. Rezultati istraživanja predstavljeni u publikaciji „Ugovoreni brak jači od zakona“; 4. Istraživanje: Odnos građana prema diskriminaciji u Crnoj Gori, 2015. godina 5. Izvještaj o Crnoj Gori 2016 /novembar 2016. Pregovori o proširenju; 6. Izvještaj Evropske komisije za Crnu Goru za 2018. godinu. 7. Istraživanje: Dječje prosjačenje u Crnoj Gori (ključni nalazi i preporuke), CEDEM, septembar 2017. godine. 8. Oblici, obrasci i stepen diskriminacije u Crnoj Gori – Trendovi i analiza, CEDEM, 2018. godina 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Ministarstvo za ljudska i manjinska prava; 2. NVO Centar za romske inicijative uz finansijsku podršku Američke ambasade u Podgorici i Ministarstva za ljudska i manjinska prava; 3. Agencija za ispitivanje javnog mnjenja "Damar" – Podgorica; 4. Evropska komisija: Izvještaj o Crnoj Gori 2016 /novembar 2016. Pregovori o proširenju; 5. Preporuke sa seminara: „Inkluzivno društvo: „Unapređenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori““ iz 2018. godine; 6. Istraživanja CEDEM-a;

2.2. Navesti ključne strateško-planske dokumente odnosno propise koji prepoznaju važnost problema identifikovanih pod tačkom 2.1., kao i specifične mjere/djelove tih dokumenata koji su u vezi sa identifikovanim problemima.

Naziv strateškog/planskog dokumenta/propisa	Naziv poglavlja/ mjere/ aktivnosti
<ol style="list-style-type: none"> 1. Zakon o zabrani diskriminacije http://www.mmp.gov.me/biblioteka/zakoni 2. Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016 – 2020 i prateći Akcioni planovi http://www.mmp.gov.me/biblioteka/strategije 3. Akcioni plan za pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava 4. Preporuke sa seminara: „Od riječi do djela ka integraciji Roma“ iz 2016. godine 5. Preporuke sa seminara: „Inkluzivno društvo: „Unapređenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori““ iz 2018. godine. 	<p>Strategija za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016 – 2020 i prateći Akcioni plan http://www.mmp.gov.me/biblioteka/strategije</p> <p>Uključivanje i poboljšanje socijalne inkluzije Roma/kinja i Egipćana/ki u oblastima:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obrazovanje; • Zdravstvena zaštita; • Antidiskriminacija Roma/romkinja i Egipćana/egipćanki ; • Socijalni status i porodična zaštita (u okviru kog su definisane četiri podoblasti i to: borba protiv nasilja u porodici i nasilje nad ženama; prevencija i suzbijanje prosjačenja; borba protiv trgovine ljudima i sprečavanje sklapanja dječijih nedozvoljenih brakova); • Kultura, sport identitet i informisanje; <p>Akcioni plan za pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava</p> <p>Napomena: Sve nazive poglavlja/ mjere/ aktivnosti koje će se realizovati navedeni su u tekstu iznad u opisu problema.</p>

2.3. Obrazložiti na koji način nevladine organizacije mogu doprinijeti rješavanju problema identifikovanih pod tačkom 2.1., koje aktivnosti su prihvatljive za postizanje željenog rezultata, kako se planira praćenje i vrednovanje doprinosa rješavanju

pomenutih problema. Navesti konkretne mjerljive pokazatelje/indikatore za praćenje doprinosa nevladinih organizacija rješavanju identifikovanih problema i izvore verifikacije učinjenog.

Opis načina doprinosa nevladinih organizacija u rješavanju problema	Konkretni mjerljivi pokazatelji doprinosa nevladinih organizacija	Izvor(i) podataka
<p>Javni konkurs će biti objavljen za sve nevladine organizacije koje će moći da apliciraju sa projektima na ispunjavnju mjera/instrumenata iz Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020, mjera iz Akcionog plana za pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava, kao i Preporukama sa seminara: Inkluzivno društvo: „Unapređenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori“ iz 2018. godine za sljedeće oblasti:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obrazovanje; • Zdravstvena zaštita; • Antidiskriminacija Roma/Romkinja i Egipćana/Egipćanki; • Socijalni status i porodična zaštita (u okviru kog su definisane četiri podoblasti i to: borba protiv nasilja u porodici i nasilje nad ženama; prevencija i suzbijanje prosjačenja; borba protiv trgovine ljudima i sprečavanje sklapanja dječijih nedozvoljenih brakova); • Kultura, sport, identitet i informisanje; 	<ul style="list-style-type: none"> • Broj finansiranih i sprovedenih programa i projekata iz pojedinih navedenih oblasti; • broj realizovanih mjera/instrumenata iz navedenih oblasti; • broj realizovanih edukacija u realizovanje mjera/instrumenata iz navedenih oblasti • broj realizovanih kampanja u realizovanje mjera/instrumenata iz navedenih oblasti; • broj edukovane djece, roditelja i žena prilikom realizacije navedenih mjera/instrumenata; • broj realizovanih tematskih okruglih stolova/radionica • broj pisanih izveštaja o realizovanim mjerama iz pojedinih oblasti; • broj učesnika koji su učestvovala na pojedinim oblastima u realizovanim mjerama; • broj korisnika u podržanim projektima; • broj knjiga, časopisa, brošura 	<p>Izveštaj o sprovođenju Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020 i Akcionog plana za 2018.</p> <p>Izveštaj o dodijeljenim finansijskim sredstvima za projekte/programe NVO</p> <p>Štampani i elektronski mediji</p> <p>TV nastupi</p> <p>Radio emisije</p>

Napominjemo da će iz svake oblasti tražiti da se ispune prvenstveno mjere/instrumenti koji su naznačeni u gore navedenim oblastima(u opisu problema) iz strateškog dokumenta. U svim navedenim aktivnostima koje smo naveli u opisu problema, kao partnerske organizacije ili nosoci tih aktivnosti su prepoznate nevladine organizacije. Nevladine organizacije će nuditi rješenja putem apliciranja sa projektima koji će realizovati mjere iz određene oblasti.

Zaključci i preporuke sa okruglih stolova, izveštaji, kao i objavljene knjige, časopisi, brošure, biće objavljeni na zvaničnom sajtu Ministarstva za ljudska i manjinska prava.

koji će se pisati;

- broj štampanih i elektronskih medija, i tv nastupa;
- broj predstavnika romske populacije različitih profila koji su direktno i indirektno uključeni u projekat;
- broj vakcinisane djece;
- broj obavljenih zdravstvenih pregleda;

3. OSTVARIVANJE STRATEŠKIH CILJEVA

3.1. Navesti ključne strateške ciljeve iz sektorske nadležnosti čijem će ostvarenju u 2020. godini doprinijeti projekti i programi nevladinih organizacija.

Strateški cilj(evi) čijem ostvarenju će doprinijeti javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija u 2020. godini	Način na koji će javni konkurs za projekte i programe nevladinih organizacija doprinijeti ostvarenju strateških ciljeva (ukratko opisati)
<p>Projekti i programi nevladinih organizacija doprinijeće ispunjavanju planiranih mjera koje su predviđene Strategijom za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020, mjerama iz Akcionog plana za pregovaračko poglavlje 23 – Pravosuđe i temeljna prava, kao i Preporukama sa seminara „Inkluzivno društvo: „Unapređenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori““ iz 2018. godine.</p> <p>Opšti cilj jeste socijalna inkluzija Roma i Egipćana kroz poboljšanje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori kao i otklanjanje svake neposredne ili posredne diskriminacije prema ovoj populaciji.</p>	<p>„Svi stvaramo inkluzivni pristup za Rome/kinje i Egipćane/ke“</p> <p>Konkurs za finasiranje programa i projekata NVO-a u 2020. godini</p> <p>Programi i projekte će sprovoditi nevladine organizacije koja će doprinijet realizaciji ciljeva i mjera/instrumenata predviđenih Strategijom za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana 2016-2020 mjere iz Akcionog plana za pregovaračko poglavlje 23, kao i preporuke Evropske komisije „Izveštaja o Crnoj Gori 2016“ /novembar 2016., Zaključcima seminara:Od riječi do djela ka integraciji Roma, koje treba da se realizuju u saradnji sa nevladinim organizacijama, u oblastima:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Obrazovanje; • Zdravstvena zaštita; • Antidiskriminacija Roma/kinja i Egipćana/ki; • Socijalni status i porodična zaštita (u okviru kog su definisane četiri podoblasti i to: borba protiv nasilja u porodici i nasilje nad ženama; prevencija i suzbijanje prosjačenja; borba protiv trgovine ljudima i sprečavanje sklapanja dječijih nedozvoljenih brakova);

- Kultura, sport identitet i informisanje;

Nevladine organizacije će nuditi rješenja (apliciranjem na konkurs kvalitetnim projektima), koji će realizovati mjere iz određene oblasti, gdje su u Strateškom dokumentom iz pojedinih oblasti prepoznate bilo kao partnerske organizacije ili nosoci tih aktivnosti.

Projektne aktivnosti nevladinih organizacija, imaće značajan uticaj na smanjenje predrasuda i etničke distance prema Romima u Crnoj Gori. U sinergiji sa ostalim aktivnostima i mjerama iz Strateških dokumenata projektima će se doprinijeti trajnom poboljšanju njihovog statusa.

- *Projekti treba da isključivo budu usklađeni sa mjerama iz gore pomenutih oblasti iz Strategije za socijalnu inkluzije Roma i Egipćana 2016-2020, Lokalnim Akcionim planom za Rome i Egipćane, mjerama iz Pregovaračkog poglavlja 23, mjerama iz Izveštaja Evropske komisije, ili Zaključcima seminara „Unapređenje socio-ekonomskog položaja Roma i Egipćana u Crnoj Gori“ iz 2018. godine*
- *Projekti u cilju realizacije kvalitetnih projekata mogu biti i partnerski.*

4. JAVNI KONKURSI ZA FINANSIRANJE PROJEKATA I PROGRAMA NVO - DOPRINOS OSTVARENJU STRATEŠKIH CILJEVA IZ SEKTORSKE NADLEŽNOSTI MINISTARSTVA

4.1. Navesti javne konkurse koji se predlažu za objavljivanje u 2020. godini u cilju doprinosa ostvarenju strateških ciljeva iz sektorske nadležnosti (iz tačke 3.1.), uz prijedlog potrebnih iznosa. Ukoliko postoji mogućnost preklapanja s javnim konkursima iz nacionalnih, sredstava EU ili drugih vanjskih fondova iz nadležnosti neke druge institucije, navesti s kojim organom je potrebno koordinirati oblasti finansiranja.

Naziv javnog konkursa	Iznos	Drugi donatori s kojima je potrebno koordinirati oblasti finansiranja
„Svi stvaramo inkluzivni pristup za Rome/kinje i Egipćane/ke“ Konkurs za finansiranje programa i projekata NVO-a u 2020. godini	570.000,00 €	

4.2. Navesti ko su predviđeni glavni korisnici projekata i programa koji će se finansirati putem javnog konkursa. Ukratko navesti glavna obilježja svake grupe korisnika, njihov broj i njihove potrebe na koje projekti i programi treba da odgovore u 2020. godini.

Opis glavnih grupa korisnika, njihov broj i potrebe
<p>1. Glavni korisnici projekata i programa NVO koji će se finansirati putem predloženog javnog konkursa su:</p> <ul style="list-style-type: none">
• Romi/Romkinje i Egipćani/Egipćanke u Crnoj Gori – direktni korisnici projekata – unapređenje i zaštita prava ove populacije;
• Vlada Crne Gore – doprinos sprovođenju politika i strateških mjera;
• Ministarstvo za ljudska i manjinska prava – doprinos imeplementaciji mjera iz Strategije za socijalnu inkluziju Roma i Egipćana u Crnoj Gori 2016-2020;
• Službenici/službenice u organima državne uprave - unapređenje znanja i koordinacije, u cilju zaštite i unapređenja prava Roma/kinja i Egipćana/ki u Crnoj Gori;
• Lokalne samouprave – doprinos implementaciji politika i strateških mjera na lokalnom nivou;
• NVO – korisnici i implementatori projekata;

- Šira crnogorska javnosti - povećanje svijesti o problematici Roma/kinja i Egipćana/ki u Crnoj Gori
- Mediji – direktno uključivanje u promociju aktivnosti i unapređenje znanja o populaciji Roma/kinja i Egipćana/ki u Crnoj Gori

4.3. Navesti očekivani ukupni broj ugovorenih projekata, odnosno ugovora koji se planira zaključiti s nevladinim organizacijama na osnovu javnog konkursa.

Očekivani broj projekata koji se planira finansirati / broj ugovora koje se planira zaključiti s NVO	
<p>Naziv javnog konkursa:</p> <p>„Svi stvaramo inkluzivni pristup za Rome/kinje i Egipćane/ke“</p> <p>Konkurs za finasiranje programa i projekata NVO-a u 2020. godini</p>	<p>25 /projekata/ugovora (u zavisnosti od odobrenih sredstava)</p>

4.4. Navesti najviši i najniži iznosi finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu pojedinačnog javnog konkursa navedenog u tački 4.1.

Naziv javnog konkursa:	
<p>Najniži iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 7.000 EURA</p>	<p>Najviši iznos finansijske podrške koju će biti moguće ostvariti na osnovu javnog konkursa: 20.000 EURA</p>

NAPOMENA: stavom 4 člana 32ž Zakona o NVO, definisano je: *“Ukupan iznos sredstava koja se na osnovu javnog konkursa mogu dodijeliti nevladinoj organizaciji za finansiranje projekta, odnosno programa, ne može preći 20% od ukupno opredijeljenih sredstava koja se raspodjeljuju na osnovu tog konkursa.”*

5. KONSULTACIJE SA ZAINTERESOVANIM NEVLADINIM ORGANIZACIJAMA

5.1. Navesti na koji način je u skladu sa važećim propisima obavljen proces konsultovanja NVO u procesu pripreme sektorske analize.

Metoda konsultacija (npr. web, email, konsultativni sastanak, itd.)	Datumi sprovedenih konsultacija	Naziv NVO koje su učestvovalе u konsultacijama
Konsultativni sastanak		

6. KAPACITETI ZA SPROVOĐENJE JAVNOG KONKURSA

6.1. Navesti broj službenika/ica i spoljnih saradnika koji će biti zaduženi za sprovođenje javnog konkursa i praćenje realizacije finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija (uključujući najmanje jednu terensku posjetu, prilikom koje će se provjeravati izvršavanje ugovornih obaveza, namjensko trošenje sredstava, te postizanje rezultata planiranih javnim konkursom i odobrenim projektom/programom).

Naziv javnog konkursa	Broj službenika/ica zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija	Imena službenika/ica zaduženih za sprovođenje javnog konkursa i praćenje finansiranih projekata i programa nevladinih organizacija
„Svi stvaramo inkluzivni pristup za Rome/kinje i Egipćane/ke“ Konkurs za finasiranje programa i projekata NVO-a u 2020. godini	3 službenika/službenice	Tatjana Anđelić Ramiz Šahman Hajdana Simović

Ovjera ministra:

_____	_____	_____
Ime i prezime	M.P.	Potpis